

Ціна 2 марки

Малі Друзі

✱ ЧАСОПИС ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІТВОРИ ✱

Ч. 1 - 2 — 1948.

На чужині

Річник ІХ.

Св. апостол Андрій благословляє київські гори... Рис. П. Андрусева

Рис. В. Баляса

Ісусик-скиталець

Різдвяна сценка-вертеп

Дієві особи: Святий Йосип, Ангел, 1-ий, 2-ий і 3-ій Пастушки.

Пастушки (задивлені в небо).
Що це за зірка по небі колує?
Щастя чи лихо вона нам віщує?

Ангел (назустріч).
Стойте, хлоп'ята! Велика новина!
В ніч цю родилась Господня
Дитина.

1 пастушок.
Ангеле Божий, а де ж ті палати,
Де пеленає Ісусика Мати?

Ангел.
Цар над царями не в пишній
палаті —
Він у вертепі, в опущеній хаті.

2 пастушок.
Божий післанче, а де ж та
хатина?
Ми привітали б Господнього
Сина...

3 пастушок.
Ми до Маляти побігли б юрбою,
З дому гостинці взяли із собою...

1 пастушок.
Ми молочком там Його напоїли б,
Щоб набиралося росту і сили.

2 пастушок.
Ми для розради святому Дитятку
Тихо на дудці заграли б колядку.

Ангел.
Годі, хлоп'ята! Дороги закриті!
Дуже розсердився Ірод неситий.
Дуже безбожний злякався
Дитяти,

Хоче Його в свої руки дістати.
Тих, що Месії прихильні і вірні,
Каже віддати на муки безмірні:
Їх він зачинить у тюрми холодні
Або зашле у пустині безводні.

1 пастушок.
Маємо раду на лютість ворожу:

1 пастушок.
Гляньте! Ісусик збудився...
здається...

2 пастушок.
Нас Він побачив!..

3 пастушок.
До нас Він сміється!..
Зоряну ручку угору підносить,
Благословення у Бога нам
просить.

(Пастушки стають навколішки).

Ангел.
Благословить вас Ісус, мої діти,

Щоб вам розрадою серце зогріти.
Благословить вас на працю
і труди,

Щоб вам покласти надію
у груди.

Благословляє і тих, що із вами:
Батька і матір, сестер із братами.

Всі.
Слава Всевишньому в ангелів
колі,
Мир на землі людям доброї волі.

Пастушки (закінчують коляд-
кою).

Р. Роляник

В З И М К У

Побіг зайчик у село,
Бо лісочок замело,
Бо сьогодні у ліску —
Ні цвірінь,
Ні ку-ку.

А у нашій у хатинці —
Сто цукерків на ялинці,
Сто жовтеньких стрічечок,
Сто блакитних зірочок!

Ходи, зайчику, до нас,
Будем бавитись весь час,
Бо у тебе, у ліску —

Ні цвірінь,
Ні ку-ку.

А у нашій у хатинці —
Сто цукерків на ялинці,
Сто жовтеньких стрічечок,
Сто блакитних зірочок!

Леонід Полтава

С Н І Г

Сніжок! Сніжок! Ось падає, лі-
тає, як пушок... Ось на руку, на
рукав спускаються легесенькі
кучеряві сніжиночки! Звідкіля
вони летять? О, здалека та зви-
сока, — з-під неба самого, з хма-
ри зимової, сивої. А де ж вони
там узялися? Туди вони з землі
прилинули...

Еге, були вони колись на зем-
лі, були крапельками води в річ-

ці, в землі і на землі. Сонечко
пригріло, вода почала парувати,
а та пара полинула високо і ста-
ла хмаркою. Коли на хмарку не
дуже холодний вітер віє, то сіє
вона крапельки дощові; коли ж
наженеться на хмарку холодні-
ше повітря, таке, що заморожує,
тоді кожна крапелька замерзає
й робиться сніжинкою.

Як зимова година ясна, тиха,

то сніжинки бувають кучеряві, зірчасті, злипаються купками; а як повітря потеплішає, тоді сніжинки стають крапельками, і тоді вже не сніг, а дощ; отже, значить, сніжинки стають тоді знову водою, як і були колись.

Та поговорімо ще про те, як сніг ще буває снігом.

Ось він падає, вкриває землю. Все стало біле: земля, дерева, стріхи; на полях сніг лежить товстим шаром; долинки, балочки часом так замете, що, коли там стоїть хатка, то й вийти з неї не можна, треба одгрібатися. А у вас у дворі хіба не траплялося стежки прокопувати в снігу?

Отож коли сніг рівно, шаром наляже на поля, то й для поля добре, бо то в теплих краях про сніг не журяться, там про нього байдуже, через те, що там морозів великих не буває, то й земля й коріння в ній не промерзає. А по наших краях морози таки чималенькі бувають, то як нема снігу, тоді земля дуже замерзає і в ній замерзає коріння від усякої рослини. Через те й кажуть, що для врожаю добре, коли сніг

випаде до великих морозів: а як земля гола, а тут морози притиснуть, то й біда, — вимерзне хліб на полях.

Як на весні сонечко пригріє, то й почне розтоплювати сніг, і побіжить тоді сніг водою по землі долинами та рівчачками, докотиться тая вода і до річок, сповнить їх украй, ще й через край поллеться!

Ох, велике часом лихо з того буває, бо це ж та „весняна повідь"! Вона часом затоплює береги, хати, людей, скотину — все, що стріне на своїй дорозі, байдуже їй про все!..

А частина води від розталого снігу входить у землю та й напоїть її. Отож і це багато значить для врожаю на полях, особливо в тих краях, де часто буває посуха; земля там набереться водою з розталого снігу, що потім довго має в собі вогкість, а цього ж і треба рослинам, з того всяка рослинка собі пожиток має.

Оце вам про сніг.

А тепер, як зловите білу сніжинку, то придивіться до неї.

Олена Пчілка

Катря Гриневичева зі своєю онукою

ПРО ТУ, ЩО ДО НЕЇ ПИСАЛИ ЗОЛОТИМИ БУКВАМИ...

З великою втіхою вітаєте, діти, кожне нове число своєї газетки. Так само раділи колись ваші батьки й матері, коли до їх дверей стукав усміхнений листоноша і приносив їм газетку „Дзвінок”. Газетка друкувалась у Львові, а її редакторкою була від 1909 до 1911 року письменниця Катря Гриневичева.

Українські газети принесли недавно сумну вістку, що Катря Гриневичева померла на чужині, в Німеччині, 72-річною бабусею. Діти, разом з своїми батьками і старшим громадянством, схиляють з пошаною голови перед духом визначної письменниці, що вчила земляків чесноти, витривалости в горю та любови Бога й Батьківщини.

Катря Гриневичева уродилася 1875-го року в Винниках під Львовом, але вже чотирилітньою дівчинкою мусіла переселитися

з батьками до польського міста Кракова. Тут довелося жити серед чужих людей. Тут була чужа школа, тут кругом лунала нерідна мова. Але Катруся запопадливо пильнувала, щоб не забути рідної мови, того великого скарбу на чужині. Коли підросла, читала українські книжки, які їй приносив славний письменник Василь Стефаник.

Повернувшись до Львова, Катря Гриневичева сама стала письменницею, а в „Дзвінку” друкувала гарні оповідання й вірші для дітей і молоді. Діти дуже любили паню редакторку своєї газетки, писали до неї сотні листів, а пізніший письменник Юрій Липа, тоді ще малий хлопчик, випишував у листочку її ім'я золотими буквами.

Письменниця написала для дітей і молоді теж окрему книжку — гарну збірку легенд п. з. „По дорозі в Сихем”.

Колись, діти, як підроснете, прочитаєте ще й історичні повісті Катрі Гриневичевої п. з. „Шеломи в сонці” і „Шестикрилець”. В них змальовано героїчне життя наших предків в княжих часах. Написала вона також збірку оповідань п. з. „Непоборні” про таких, як ми тепер, переселенців-скитальців під час першої світової війни, що шаліла на наших рідних землях в 1914—1918 роках.

Катря Гриневичева похована в містечку Берхтесгадені, у стіп засніжених альпейських гір.

Українські діти ніколи не забудуть тихої могили письменниці, що за свого життя завжди про них пам'ятала.

КАТРИ ГРИНЕВИЧЕВІЙ

Скрипіло перо по папері,
А слова, мов пташки срібнопері,
Дітворі щебетали привіт —
То було тому сорок літ.

Сорок літ для великого діла
Невсипуца душа пломеніла,
А у ній, наче іскри в огні,
Розцвітали хороші пісні.

А тепер та рука спочила,
Що словами-дзвінками дзвонила,
Що в дитячі серця, наче кров,
Уливала гарячу любов.

І уста вже не скажуть дітям,
Як добро робити у світі
І як смуток у серці чужім
Теплим словом огріти своїм.

Та слова про любов, про дружбу
Україні стали на службу,
Не покриє їх пил забуття —
В них велика правда життя.

І за все те подяка й пошана
Тій, що мудра була і кохана,
Що не будь-кому серце дала:
За письменницю дітям була.

Не скрипить вже перо по папері,
Та по світу пташки срібнопері,
Будуть завжди співать до зорі
Чарівливі пісні дітворі.

Сіра шийка

I

Перші осінні холоди, що від них пожовкла трава, завдали великої тривоги всім пташкам. Всі почали готуватися в далеку путь, всі мали такий поважний, зажурений вигляд. Звичайно, не легко перелетіти простір у кілька тисяч кілометрів. Скільки бідних птахів знесиляться, пристануть, скільки загинуть від різних випадків! Взагалі було про що поважно поміркувати.

Ліс стояв темний і мовчазний, бо головні співці відлетіли, не чекаючи холодів.

— Навіть і подумати страшно, як ми лишимо тут Сіру Шийку саму, — сказала качка зі слізьми.

Сірою Шийкою вона звала свою калічку-доньку, в якій було переламане крило, ще по весні, коли до гнізда підкралася лисиця й схопила каченя. Стара качка сміливо кинулася на ворога і відбила каченя, але одно крильце залишилося зламаним.

— Всі відлетять, а вона лишиться сама-самісенька. Ми полетимо на південь, де тепло, а вона, бідолашна, мерзнутиме тут. А я ж її люблю, мою Сіру Шийку. Знаєш, старий, залишуся я зимувати разом з нею.

— А інші діти? — спитав качор-селезень.

— Ті здорові, обійдуться й без мене.

Селезень завжди намагався зам'яти розмову, коли заходило про Сіру Шийку. Звичайно, він

теж любив її, але навіть тривожити себе надаремно. Ну, залишиться, ну, замерзне — шкода, звичайно, але ж нічого не зробиш. Краще вже б лисиця тоді зовсім з'їла Сіру Шийку, — адже однаково вона мусить загинути взимку.

Стара качка перед близькою розлукою ставилася до калічки якнайніжніше. Бідолашна ще не знала, що таке розлука і самотність і дивилася на збори інших у дорогу з цікавістю новака.

Правда, її іноді ставало заздро, що інші так весело збираються до відльоту, що вони будуть десь там, далеко-далеко, де не буває зими...

— Адже на весну ви повернетеся? — питала Сіра Шийка.

— Так, так повернемося... і знову житимемо разом.

Щоб потішити Сіру Шийку, що починала замислюватися, мати розповіла їй кілька таких випадків, коли качки залишалися на зиму.

— Яюсь, моя люба, перебунеш, — заспокоювала стара качка, — спочатку посумуєш, а потім звикнеш.

— Я весь час думатиму про вас, — повторювала Сіра Шийка, — все думатиму, де ви, що ви робите, чи весело вам...

II

Річка, що на ній лишилася Сіра Шийка весело бігла в горах, укритих густим лісом. Місце бу-

ло глухе і ніякого житла навкруги. Ранками вода коло берегів почала замерзати, а вдень тонкий, як скло, лід танув...

— Невже ця річка замерзне? — думала з жахом Сіра Шийка.

Сумно їй було самій, і вона все думала про птахів. Де вони тепер? Чи добре долетіли?

Якось занудившись, Сіра Шийка забралася в ліс і страшенно

перелякалася, коли з-під кущів прожогом вибіг заєць.

— Ой, як ти налякала мене, дурна, — промовив заєць, трохи заспокоївшись, — аж у п'ятах закололо. І навіщо ти товчешся тут? Аджеж усі качки давно відлетіли!

— Я не можу літати: лисиця мені крильце перекусила, коли я ще була маленькою.

— Оця мені лисиця! Нема звіра гіршого. Вона й до мене давно добирається. Ти бережись її, особливо, коли річка кригою вкриється. Раз — і зловить...

Вони познайомилися. Заєць був такий же беззахисний, як і Сіра Шийка і рятував своє життя, завжди тікаючи.

Незабаром випав перший сніг і річка почала замерзати. Вільного місця, де можна було б плавати, лишалося не більше п'ятнадцяти сяжнів. Сіра Шийка вкрай засмутилася, коли на бе-

резі з'явилася лисиця — це була та сама лисиця, що переломила їй крило.

— А добридень, стара знайома, — ласкаво промовила лисиця, спиняючися на березі. — Довгенько я тебе не бачила... Вітаю з зимою.

— Йди собі, будь ласка, я зовсім не хочу з тобою розмовляти, — відповіла Сіра Шийка.

— Це за мою ласку отак. Добра ж ти, нема чого й казати... Поки — до побачення!

Коли лисиця пішла геть, пришкунтильгав заєць і каже:

— Бережись, Сіра Шийко: вона знову прийде.

III

Певно лисиця і з'їла б Сіру Шийку, але трапилося інакше.

Це було вранці. Заєць вистрибнув зі свого леговища попоїсти та побавитися з іншими зайцями. Мороз був великий, і зайці загривалися, б'ючи лапкою об лапку. Хоча й холодно, а все ж весело!

— Хлопці, бережіться! — гукнув хтось.

Справді небезпека була над головою. На узліссі стояв згорблений дідусь, мисливець, що підкрався зовсім нечутно і визирав, якого б зайця вполювати. „Ех, теплий кожушок жінці буде“, — міркував він, вибираючи найбільшого зайця.

Він навіть націлювався з рушницю, але зайці його помітили і кинулися в ліс.

Сидить дідусь, журиться, а тут зирк — лисиця по річці повзе, так і повзе, немов кітка.

— Еге-ге, от така штука, — зрадів старий, — до жіночого футра комір сам повзе. Либонь пити захотіла, а може й рибки надумала половити...

Лисиця справді підповзла до самої води, в якій плавала Сіра Шийка, і положилася на льоду. Дідові очі бачили погано, за лисицею не помічали качки.

Дідусь довго націлювався. Нарешті бабахнув постріл. Крізь дим від пострілу мисливець побачив, як щось метнулося на льоду і щосили кинулося до води.

По дорозі воно двічі упало, а коли дід добіг, то тільки руками розвів: коміра як не було, а в воді плавала перелякана Сіра Шийка.

— От, така штука, — ахнув дідусь, розводячи руками, — уперше в житті бачу, як лисиця в качку обертається... Ну, й хитрий звір!

А лисиця так таки й утекла...

Дідусь подумав, подумав, похитав головою і вирішив: однесу качечку внучкам. Ото зрадіють. А на весну качечка жінці яєчок нанесе та каченяток виведе...

Дідусь дістав Сіру Шийку з води і поклав за пазуху.

— А жінці я нічого не скажу, — поміркував він, ідучи додому, — нехай її футро разом з коміром погуляють ще по лісі. Головне, внучки як зрадіють...

Зайці все бачили і весело сміялися. Нічого, бабуся і без футра на печі не замерзне...

Переклад О. Іваненко

Вітаємо всіх новачок і новаків — новачки з Ревенбурґу

ПІСНЯ ПЛАСТОВИХ НОВАКІВ

Де сонця блиск, де сяйво зір,
Де вітру вільний спів,
Туди веде з долин і гір
Дорога новаків.

Хоч за горами Рідний Край,
Хоч як далекий він,
В душі надія, не відчай
Нас будить, наче дзвін.

Ми орлята-новаки —
Не віриш — подивись!
З нас будуть славні козаки,
Як виростем колись.

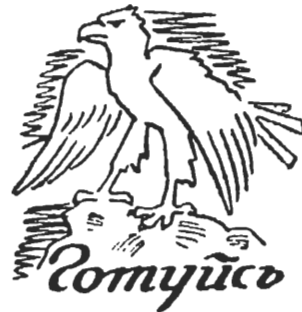
Ми новаки-мандрівники
Не згубимся в імлі,
Ми знайдемо шляхи-стежки
З проваллів на шпилі.

З бадьорим гомоном пісень
Мандруємо в світі
І з вірою в Воскресний День
Крокуєм до мети.

А наша почесна мета,
Що сонцем надить нас —
То України честь свята
І слава і гаразд.

Вся наша сила, і краса,
І серце чисте, мов роса,
Вітчизні золотій —
У Пласті ми, орли малі,
Послужим Батьківській Землі
І вірі пресвятій.

Р. Завадович

Петрусева повість

Була велика, світова війна. Малий український хлопчина виїхав з батьками до Німеччини. Багато дечого він побачив і пережив в новім незнанім світі, між чужими людьми.

Свої пригоди й переживання він розповідав мені розумними словами, а я позбирала ці слова, поскладала, і от вийшла книжечка для вас, українські діти.

Ці з вас, що, як цей хлопчик, жили в Німеччині, знайдуть у цій книжечці пригоди й терпіння, може, подібні до ваших власних. А івші довідаються про щось для них незнане й нове.

Коли ця книжечка завітає до вас, і ви її полюбите, то це буде найбільша радість і для цього хлопчика і для вашої приятельки

Олени Цегельської

РОЗКАЗУЮ ПОВІСТЬ МОГО ЖИТТЯ

Називаюся Петрусь, і мені тепер дев'ять років. Як ми їхали до Німеччини, то мені було сім років. Маю малу сестричку, Лесю. Вона якраз скінчила п'ять років. Наші тато й мама з нами. Живі та здорові. А як це сталося, що ми всі виїхали до Німеччини? А так: приходить до нас ще там, дома, на Україні, сільський поліцай і каже до тата: „Олексо, солтис прислав до вас письмо, ви мусите їхати до Німеччини на роботу — такий наказ. Якщо не поїдете, вас вивезуть до карного табору”. А тато: Та чому ж не беруть до Німеччини таких, що не мають родини? Я маю жінку, дітей і стареньку маму. Маю господарство, коні, корови. На кого я це все лишу? Ні, не можу їхати!”

І поліцай пішов. А за кілька днів прийшов німець зі солтисом і сказав: „Зофорт! Фарен алле байде!” („Негайно! Поїдуть обоє!”) Значить, і мамі наказав їхати. Він кидався по хаті, кричав, лютився страшенно і вимахував кулаками. А тато навіть ударив прикладом рушниці в плече. Ми всі дуже налякалися. Мама плакали. Було так страшно! Я ще ніколи чогось такого не бачив. Я не міг рушитися з місця, мої ноги наче в землю вросли. Коли німець вийшов, тато сіли й важко задумалися. А мама тоді кажуть: „Не журися, мій друже, я поїду з тобою. Перебудемо там три місяці й вернемося. Тим часом може війна скінчиться. А дітей лишимо тут, з бабусею. Вони їх доглянуть”.

Коли я це почув, то як стану плакати та голосити! „Не лишуся тут з бабусею! Візьміть мене й Лесю з собою. Ми тут пропадемо без

вас. Ми вмиремо з туги й жалю за вами. Візьміть нас, візьміть!
Я буду вам помагати в роботі. Буду доглядати Лесю. Не кидайте
нас, татусю, мамо! Прошу вас!"

Так прошу, так прошу, а вони обоє плачуть. І нічого не кажуть.
Тільки пригортають і цілують мене, а сльози капають на мою
голову.

Вкінці тато промовили: „А що, Маріє? Нехай діється воля Божа!
Не одна українська родина вже так виїхала в Німеччину. Поїдемо

Рис. О. Вітик-Войтович

й ми. Поїдемо всі, цілою родиною. Що буде, то буде. Якщо погинемо, то всі разом”.

Я так втішився, що навіть не знаю, як це вам розказати. Підбіг і сказав про це малій сестричці. Але вона ще не розуміла (мала щойно три рочки). Казала тільки, що поїде: „Цьоні вйо-вйо” і „Машина фу-фу-фу”. Стільки всього.

Потім ми оboє взялися з мамою за руки й пішли до бабусі. „Так і так, бабусю, ми мусимо їхати в світ. А ви тут оставайтесь здорові й господарюйте. Ми вернемося незабаром”. А бабуся крізь сльози:

„Нехай вас Бог благословить, дітоньки. Ви робите розумно, дуже розумно. У воєнні часи не добре розлучатися і лишати дітей без батьків. Можна не побачити вже їх ніколи. Ідьте здорові!”

ІДЕМО ДО НІМЕЧЧИНИ

Мама вже випрала білизну й напекли хліба та пирогів на дорогу. Вони складають це все до якихось клунків та скриньок. Я помагаю. А коли вже все було готове, прийшов цей день, коли ми мали їхати. І цього дня я не забуду ніколи.

Ось прийшов у хату сусід з батою у руці. Він мав поганяти, а потім вернутися нашими кіньми додому.

Сусід каже: „Ну, Олексю, пора, а то спізнитесь до поїзду”.

Тоді мама не видержала і почала дуже плакати. Припали до бабусі, цілувати їм руки та ноги. І все казали: „Будьте здорові, матусю, будьте здорові!”

Та й почали все в хаті обіймати і цілувати. І святі образи, і стіл, і віконниці, і одвірки. А тато собі. І зробився у хаті такий великий плач і сум, що я вже не знаю, як сказати.

А накінець, коли вони впали на коліна й почали цілувати поріг хати, а тато припали до одвірка, то всі сусіди і ми маленькі так засумували, як на похороні.

Я обняв маму і просив, щоб так дуже не плакали, бо я не покину їх ніколи. І тоді я почув такий біль у грудях, наче мене хто мечем пробив наскрізь. Я подумав:

„Тепер уже знаю, що це таке, коли старші кажуть: „серце болить”. А то мені заболіло серце!”

Я покидав рідну хату, покидав рідних людей, рідне село, може й на завжди...

Ще раз заплакали всі. Ще раз мама й тато поклонилися бабусі і святим образам. Всі вийшли з хати. Ми зайшли ще до стайні. Батьки прощали стайню, поцілували корови між роги, погладили руками телятка. Я обняв за шию свою улюблену корову Лису, сказав їй до вуха, що незабаром вернуся і буду її пасти. Потім попро-

щався з нашим лошачком. Коли мама вийшли зі стайні, злетіли зі стріхи голуби і сіли їм на рамена. Мама гладили їхні крильця й промовляли до птахів любенькими словами. За маминими ногами бігли всі кури аж до воріт, а качки кричали: ква-ква-ква. Так прощали свою господиню. Ще попестили ми пса Босого. Вкінці прийшли до воріт. Тато й мама обняли й поцілували ворота. Бабуся перехрестили нас. Ми сіли на віз та й поїхали.

„Бувайте здорові, бабуся і рідні добрі люди, бувай здорова, рідна хато, і рідне село! Бувайте здорові!”

НАША ПОДОРОЖ

Ми скоро заїхали на залізничу стацію. Там ждав уже поїзд, і було багато людей. Вони прощали своїх рідних, розмовляли, плакали. Бігали за клунками, метушилися. Мама несли на руках Лесею, а я помагав татові носити менші клунки. Ми примістилися у вантажному вагоні. Попід стіни стояли лави. На них сиділи подорожні. Ледве знайшлося трохи місця для мами з Лесею. А ми, обидва з татом, примістилися посередині вагону на клунках. Я був задоволений, бо сидів якраз напроти дверей і міг усе бачити. Було тісно й не вигідно, але я тишився, що їду з татом і мамою, що не лишився вдома з бабусяю.

Коли поїзд рушив, тато дозволили мені підійти до дверей. Я бачив села і міста, ріки, дороги, людей. Майже на кожній стації всідали до нашого поїзду нові люди. Вкінці стало дуже-дуже тісно і гаряче. Увечорі ми задрімали на наших клунках. Леся плакала. Світла не було. Хтось засвітив сірник, але зараз загасив, бо не вільно було світити.

Так ми їхали і їхали, день і ніч, і знову день і ніч. На деяких стаціях поїзд стояв дуже довго. Тоді ми виходили з вагону і проходилися. Врешті приїхали на стацію Краків. Тут мав поїзд стояти дуже довго. Тато взяли перепустку, і ми пішли до міста. Місто гарне, над рікою. Ми до всього приглядалися. Тато сказали:

„Тут ми купимо трохи солодощів для Лесі, а самі нап'ємося чаю або кави”.

Якраз трапилася велика і гарна крамниця. За шибою прегарні речі: медянички, солодкі коржики, цукерки, чоколядки, прегарно прибрані торти. Тато вступили туди, а ми ждали надворі. За хвилину тато вийшли дуже сумні. „Це, — кажуть, — крамниця лише для німців — „нур фюр дойче”, — сказала мені продавчиця. І як я не просив, не показував своєї робітничої виказки, ані одного цукерочка не випросив для дитини. Ходімо далі, спробуємо ще раз”. І ми пішли.

Аж дивимося, ресторан. Тут тато вже відразу спостерегли віску: „Нур фюр дейче”, але сказали:

„Це ж неможливе, щоб ми тут не одержали нічого їсти. Ми ж робітники, їдемо до Німеччини працювати для німців”.

І ми зайшли туди. Зараз підійшов до нас слуга і запитав попольськи, чого ми хочемо. Тато розмовляли з ним, а я розглядався по гостинниці. Там було чудово. Чистенькі, застелені гарними настільниками м'якенькі крісла, дзеркала. А які пахучі страви! І мені захотілося їсти. Я потягнув тата за руку й шепнув: „Я хочу їсти”.

Але тато вже розмовилися зі слугою, і він випихав нас за двері. Отож, і в цьому ресторані не дали нам нічого з'їсти. Не дали нам ні чашечки кави для Лесі. Не помогли просьби. Ми відійшли з нічим. Це все тут було тільки для німців...

Тато сказали: „От, сидів я на селі і не знав, що воно так. Ти їдь на німців робити, а вони тобі от що!” І тато засумували...

Йдемо далі голодні й сумні. Зайшли до якогось городчика, де були лавки. Посідали спочити. Аж дивимося, а недалечко якась бабуся стоїть біля столика. Продає бублики, коржики, содову воду. Тато накупили того всього за дуже дорогі гроші. Що ж було робити? Їмо й попиваємо водою. Аж тут де не взялися два хлопці! Один більший, літ з 13, а другий малий, такий, як я.

Малий набрав повні кишені бубликів і не платить нічого. А старший шваргоче щось до нього по-німецьки. Дивлюся — бабуся дуже люта, але не каже нічого. Вони відходять не заплативши. Але нагло малий вернувся, копнув ногою столик, перевернув його і втік. А старший голосно зареготався. Бабуся почала плакати. Мама посадили Лесю і помогли бабусі збирати та порядкувати печиво. Тоді бабуся сказала: „Ви бачили, що вони роблять? Ви чули? Цей старший сказав до малого: „Бери скільки хочеш і не плати нічого! Тобі все вільно! Це все тільки для тебе, бо — ти німець!”

Мені було дуже прикро все те чути й бачити. Я посумнів. Засумовані й мовчаливі вернулися ми до поїзду. Тепер ми охоче були б вернулися додому.

В НІМЕЧЧИНІ

Невесело їхали ми далі. Хоч щораз кращі були села й міста, гарні хатки з городчиками, повні квітів, але ми знали, що це вже не наш, не рідний край, і люди не рідні.

Коли ми переїхали границю, прийшли до нашого вагону якісь німецькі урядовці переглядати папери. Вони давали людям якісь картки. Всі вже знали, куди мають їхати і до якої роботи. Тоді я довідався, що наші тато мають наказ їхати на село до якогось „бауера” — німецького господаря на роботу.

(Далі буде)

Правда та Неправда

Українська народна казка

Раз Правда зустрілася з Неправдою.

— Здорова, сестрице! — каже Правда Неправді.

— Здорова була! — відказує Неправда. — Нам по одній дорозі йти, так ходім, коли хочеш, разом.

— Ходім.

— Та ось що, сестрице, я тобі скажу: як будемо разом іти, так попереду твое будем їсти, а тоді моє.

— Добре, сестрице, — каже Правда.

От ідуть вони та й ідуть. У Правди й торба вже спорожнилась. Захотілося Правді їсти, але вже в неї нема нічого.

— Ну, сестрице, — каже вона Неправді, — моє поїли, нум же тепер твое їсти.

— Е, ні! Вже цього не буде: я не люблю по правді робить, і ти дурна, що по правді робиш. Не дам, хоч з голоду вмри.

Гірко стало Правді, та треба терпіти. Терпіла вона, терпіла та ніяк не втерпіла: попросила знов у Неправди їсти.

Рис. М. Михалевича

— Коли ти хочеш, щоб я дала тобі їсти, так дай одне око виколоти. Заплакала Правда...

Дала око виколоти: „Краще, — думає вона, — дам око виколоти, ніж умерти з голоду”.

Проїшли вони скільки там часу. Знову Правді захотілося їсти.

— Дай, сестро, їсти! — просить вона у Неправди.

— Дай друге око виколоти.

Дала Правда й друге око виколоти. Як виколола друге око, то й пішла собі Неправда від Правди.

— Прощай, сестро, — каже вона Правді, — тепер мені не йти з тобою!

Зосталась собі одна Правда, та тільки плаче гірко. Іде, іде — коли чує: ліс шумить.

„Що ж тепер робити мені? — думає вона, бідненька, сама собі.

„Злізу на якенебудь дерево та переночую, щоб звірюка яка не напала на мене”.

От злізла вона на одно дерево та й сидить там. Коли ось чує — йдуть дівчата, парубки, співають, жартують. Прийшли вони до того дерева, на якому сиділа Правда.

— А де, — кажуть вони, — будем гуляти?

— А хоч і під оцим деревом, — відказують.

— Та на цьому дереві, — кажуть, — така роса, що як помазати сліпому очі, так і бачити буде.

Почула Правда ці слова, та й дождається вже ранку, щоб попробувати роси. Дівчата з хлоп-

цями почали гуляти. Гуляли вони, пили, їли, та й пішли собі назад, покидавши все, що позоставалось — і питиме й їдиме.

Як тільки пішли вони, Правда зразу ж злізла з дерева, та й почала їсти та пити, що позоставалось; а виголодалась уже була добре. Діждавшись ранку, помазала собі очі росою з того дерева, під яким сиділа, і стала бачити. Тоді вона помолилася Богу та й пішла собі в дорогу.

Підвечір прийшла вона знову в ліс. Так, як і вчора, злізла на дерево й чує знов, що йдуть та співають хлопці з дівчатами.

— А де будем гуляти? — гукають хлопці, прийшовши до того місця, де була Правда.

— А хоч і під оцим деревом, — відказують другі, показуючи на те дерево, де сиділа Правда.

— Та це ще й дерево не просте, — обіззався хтось, — на ньому роса така, що, якби помазати якому сліпому очі, так він би й світ Божий побачив. От якби хто знайшовся такий, щоб, набравши роси з цього дерева, пішов у таке то царство, — у тому царстві цар, а в царя дочка, та сліпа. Казав цар, що якби вилікував хто дочку його, так нічого не пожалів би з свого добра.

Правда це все чула.

„Мені дав так Бог, що я стала видющою”, — думає вона сама собі, — поможу ж я й тій царівні, що сліпа”.

Парубки ж з дівчатами гуляли, пили, їли та й пішли назад,

покидавши все, що позоставалось. Правда знов так, як і вчора, злізла з дерева, та й підкормилась трохи тим, що позоставалось. Після цього, спорожнивши одну пляшку та набравши в неї уранці цілющої роси, пішла у тес царство, де була сліпа царівна.

Довго вона йшла у той город, де жив сам цар із сліпою дочкою. Тут зразу ж донесли цареві, що в його город прийшла така молодиця, що береться вигоїти дочку його. Цар негайно звелів позвати її. Прийшла в хату до царя, коли дивиться — тут і Неправда.

— Це й ти тут, сестро? — питає Правда у Неправди.

— Еге! Коли б ти знала, вже й світ увесь пройшла, відказує Неправда. — А ти ж чого тут?

— Того та того, — каже Правда, та й розказала, чого вона прийшла і що з нею було.

Після цього помазала вона цілющою росою очі царівні — і та стала бачити все так, якби не була й сліпа.

Цар же бачить, що Правда з Неправдою розмовляє так, як давня знайома та й питає у неї:

— Де ти з нею бачилась, і що, і як, і коли?

Учениці дівочої школи отців Василіян у Філадельфії, в Америці, вже довгий час проводять збірку всяких дарунків і висилають їх українським дітям-скитальцям в Німеччині. Свідомі українські діти, малі й юні друзі, завжди й всюди допомагають собі, хочби ділили їх далекі землі й моря, бо в усіх українських дітей однакове українське серце.

Діти! Оце вам задача: напишіть усе, що знаєте про св. апостола Андрія й про минуле нашого Києва. Статтейку пришліть скоро до „Малих Друзів“.
Найкращу статтейку видрукуємо в журналик, а як нагороду вишлемо гарну книжечку.

„МАЛІ ДРУЗІ“ — журнал для дітвори. Ч. 1—2. Січень—лютий 1948.
Появляється заходами ОПДЛ — Об'єднання Працівників Дитячої Літератури і Головної Пластової Старшини. — Адреса: Ukrainische Kinderzeitung „Mali Druzi“, (13b) Bad Wörishofen, Hotel „Luitpold“, Germany, Bayern, USA Zone.

Authorized by EUCOM Hq. Civil Affairs Division 14. July 1947 Authorization A. G. 383.7 GEC-AGO.
Editor: Pawlo Kolowycz. — Druck: Holzmann, Bad Wörishofen.